

sökhöz fűzött nagy várakozás nem lett kielégítést. A további czikkben szó van d'Antraignes grófról, ki a forradalom idején az emigráns francziák közt főleg intrikái által vonta magára a figyelmet; az I. Napoleon és Sándor orosz czár közti szövetségről és konfliktusról, miket Vandal Albert könyve alapján ismertet; a nantesi edictum visszavételéről, minek gyászos következményei beláthatlanok voltak s a miért főleg a jezsuitákat terheli a felelősség; a híres Meaux-i püspökről Bossuet-ről, mint a protestántizmus historicusáról, és végre, hogy a Franciaországban most uralkodó divatos áramlatnak is elég legyen téve, az utolsó czikkben Tolstoi orosz regényírót, egy pár műve alapján mint historicust mutatja be.

G—y.

Különfélék.

Római bányászok sirmezeje Zalatna közelében, a korábbi és botesti hegyoldalon.

Hazánk keleti részében s nevezetesen az u. n. erdélyi Érczhegységben, valamint a temes-dunaközi hegység keleti lejtőin Bogsántól le Uj-Moldováig több helyen találkoznak a rómaiak bányászati tevékenységének nyomaival. A közhiedelem általában minden vésővel hajtott miveletet a rómaiaktól származtat, pedig mint több évi tűzetes helyszíni vizsgálataim és összehasonlító kutatásaim közben alkalmam vala meggyőződni, ez az elhamarkodott ítélet sok esetben egészen újabb, és pedig a XVII. század derekáig levezethető miveleteket rómaivá minősít. Ennek daczára kétségbenvonhatatlan igazságként áll előttem is, hogy a római birodalom intézői, Dacia különféle ásványkincseit rövid uralmuk daczára szorgalmasan kihasználták s a részletes kutatások feladata leendő megvonni rendre-rendre a határt: meddig juthattak az imperium emberei s hol veszi kezdetét utódaik bányászati munkássága? Addig is kiváló érdekekkel bírhat a hazai mult minden barátjára nézve egy Zalatna és Abrudbánya, illetőleg Bucsum közt éppen a vízválasztóútl szolgáló Érczhegység vonalán felfedezett római temető rövid ismertetése. Tudomásom szerint közvetlen a daciai bányászat színhelyén csupán Zalatna és *Verespatak* szolgáltattott még siremlékeket a tudományak; de a mennyiben azokban a megállapodott község lakossága helyezé örök nyugalomra halottaikat, annyiban a szóban forgó temető érdekesebb, mert ez a leletekből ítélve a voltaképi bányaközségtől 5 órányi távra elfoglalt munkásnépség számára vala berendezve.

A sirmezőről részletes monographiát (A korábbi kettős sirmezeje Zalatna közelében. 43. rajz 49. lap) irtam, melyet az Akademia adott ki, itt azonban ásatáim néhány általános adatát óhajtom e rövid közleményben összefoglalni.

A sirmezőről szóló első kiadást *Lukács Béla* kereskedelmi miniszter úrnak köszönhetjük, ki ott, mint zalatnai birtokos még 1878. nyarán ásatni kezdett. Első ásatása a Botesiu nevű hegyhátat érinté; de már ez alkalommal tudomására esett, hogy a szomszéd Korábia (Hollókő) szirt alatt szerencsevadász kincskeresők hasonló lelethez jutottak. 1879. nyarán tapasztalatilag meggyőződött értesülése alaposágáról, mert több halmot felásatva, azokban szén- és csonttrétegre akadt s több ép korsóféle mellett egy FAOR bélyeggel díszített méces, néhány vasszeg, római érem, egy mell-ék, két fülbevaló töredékei, s mindezek betetőzéseül egy fémtükör jutottak birtokába. Minderről az *Archaeologiai Értesítő* 1879. évfolyamának két czikkében figyelmeztette és tájékoztatta az érdeklődőket.

E szerencsés felfedezés dr. *Torma Károly* kitűnő tudósunk figyelmét se kerülte el, ki «*Adalékok Dacia föld- és helyiratához*»*) czímű nagybecsű értekezésében «*Római bányászhelységek Zalánánál*» nevű fejezettel tüzetesen méltatja Lukács Béla ásatásának jelentőségét s a Verespatakról ismertté vált római viaszos táblákon megörökített nyolcz bányászhelység közül kettőnek fekvéséhez hajlandó a közlött sirmezők környékét elfogadni.

Engem, ki akkoriban már az Érczhegység déli ágazataiban az őskor bányaemlékeinek nyomozásához kezdettem volt, szintén nem hagytak illetetlenül az itt érintett felfedezések s mindjárt 1881. nyarán alkalmat vettem távol lakhelyem daczára a helyi viszonyok közelebbi megtekintésére. Megfelelő anyagi eszköz hiányában akkor alig terjeszkedhettem pár próbaásatásnál többre s csak 1885. nyarán jutottam abba a helyzetbe, hogy rendszeresebb munkálathoz kezdhettem. Csak-hogy e közben a Lukács Béla ismételt ásatásait paraszt észszel kincskeresésre magyarázó bányászok vállalkozási kedve is annyira fokozódott, hogy a nagyobb sirdombok alig maradának megbolygatatlanul, bár a sirok tartalma éppen nem vala alkalmas várakozásuk kielégítésére. 1885. áprilisében végre a vulkoi és botesi bányavállalatokat egy francia társulat vevé kezelésbe, s a civilizált világ szórakozásaitól megfosztott társulati tisztviselők is itt üzék el néhány vasárnapi szünetjök unalmát, ásatási eredményüket utóbb lekötelező szívélyességgel tanulmányozásom alá bocsátva.

Ilyen előzmények után szálltam ki én 1885. júliusában a helyszínére s miután arról győződtem meg, hogy a sirmezők több évre terjedő rendszeres munkáját az én beavatkozásom által még vérmesebb reményre hangolt bányászmunkások megakadályozhatatlan versenye és kontárkodása felettébb megzavarja, mondhatni lehetetleníti, arra határozám el magam, hogy az épebb és nagyobb sirdombokat különböző sorokból kiválogatva, a míg azokat netán megsemmisítenék, egy teljes

*) *Archaeologiai Értesítő* XIV. köt. 1880. 101—117. lap.

átnézetet szerzek a sirok belső minőségéről. Kívül a sirdombok rendszeren lelapútlak, sőt behorpadtak s e süppedés éppen a fekágy fölé esvén, abból némi biztossággal képesek vagyunk a sir érintetlen voltára, vagy kiraboltságára következtetni. Mert utóbbi körülmény is fenforog s úgy látszik nemcsak napjainkban kelték fel e sirok a föld népének kíváncsiságát, hanem régi időkben is oly kérdőjelek gyanánt ötlöttek az itt eljáró munkások elébe, melyeknek megfejtésére időnkint némelyek indítatva érezték magukat. Az ilyen kísérleteket rájuk nézve aligha tekintették jutalmazónak s a hazai archeológiára nézve még szerencse, hogy a hallstadti sirok gazdag leletei s a dr. Lipp Vilmos által Keszthely körül felfedezett terjedelmes sírmezők aranyékszerei itt nem fordultak elé, különben aligha jut módunkban azok tanulmányozása és leírása. Több sírhalomnál terméskövekből összeillesztett kőkerítés nyomát találtam, bár az eredetileg lazán lerakott kövek utóbb meg lettek háborítva. Négyszögre faragott kvarczos homokkőköcskát is találtam ép azon kőzetből, mely a Korabiától délre, valamint keletre a *Nyegrilászán* szálban látható, Lukács Béla*) első jelentése szintén megemlékezik egy nagyobb s követ körülrakott sírről.

A Korábia (Hollókő) nevű s ős idők óta bányászat tárgyát képező trachytkuptól nyugatra és délre két sírmezőt különböztethetünk meg. Amarra a határkeresztről Botesiunak nevezett hegyhátnak délre néző lankáján; emerre a Szlevesoja nevű hegyi legelőn sorakoznak az apró sírhalмок.

A sirok mélysége Botesen a magassági helyzethez képest változik s míg a köves sziklaomladványos gerincz közelében 1·2 méter mélységet találtam: alább 1·6 m. és 1·8 m. kelle leásnunk. A *Korabia* alatt a *Podure* szélénél alig 0·9—1 m. mélyen nyugosznak a hanvak, minthogy e sziklatörmelékben mélyre haladni nem vala könnyű feladat s úgyszólván a hulla fekágyát igyekeztek kikaparni csupán. Lefelé a mélység mindig növekedett.

A sirok csupán a föléjük domboruló gypágygyal érik el az itt említett méreteket s annak idején az eredeti mélység alig vala jelentékeny. A mint a hulla nagyságának megfelelő 0·5—1 m. mély gödörrel elkészültek, úgy látszik azt homokos agyaggal kitapasztották, megdöngölték. A hullát arczzal a feltámadás, a tulvilági élet symboluma: a felkelő nap felé, tehát keletnek helyezték s a lábak a sírgödör keleti zárfalához támaszkodtak. Apróbb gyermeksírt nem sikerült idáig találnom s ilyeneket Lukács Béla se említ. Ennélfogva az általam felnyitott fekágyak hossza, szélessége édes-keveset különbözik egymástól s amaz átlag 1·6 m.; emez rendszeren 0·6 m.

A beföldelés mindig a legutóbb kiásott agyagos földdel bevén kezdetét, közvetlenül a hulla fölött ezt találjuk. A feldomboruló hantot

*) Arch. Ért. 1879. évf. 16. lap.

kődarabokkal vegyülő föld képezi, vagyis ezt onnan kaparhatták együvé. Ennek felásása éppen azért lassú és fárasztó munka, mert a járás-kelés következtében erősen leverődött s a külső növényzet, nevezetesen az *Erica* és áfonyatelepek is késleltetik itt a munkát. Az alsóbb agyagos réteg vízátthatlanságánál fogva helyenkint felettébb nedves s a belehelyezett cserépneműeket annyira ellágyítja, hogy azok olykor kezünk érintésére is szétesnek s szárítóba helyeztetve a rájuk boruló fűszálak is benyomatokat okoznak rajtuk. Még károsabban hatott a talaj ilyneműsége a fémtárgyakra, melyek közül ép azért igen kevés jutott birtokunkba s e kevésnek megtartottsága is a Lukács Béla tulajdonában levő egyetlen tükör kivételével gyarlónak mondható, bár ez utóbbi körülmény előidézésében az uralkodó temetkezési módnak (égetés) is sok részt tulajdoníthatunk.

A sírok általában kevés emléktárgyat tartalmazának s ez a körülmény is a mellet bizonyít, hogy az ide temetettek családtagjainál alig vala nélkülözhető tárgy. Egy-egy olajos korsó, bányászmeccses, néha egy kis tál-csésze féle, nagy ritkán üvegnemű, párszor fabulárészlet, doboztöredék s három vasstylus képezé néhány vasszeggel a leleteket. Lukács Béla éremdarabokon kívül elég szerencsés vala egy fémtükörhöz jutni.

A lámpák közül a bélyegesek figyelemreméltóbbak. Az ily módon napfényre jutott bélyegesek következők: 1. FAOR. 2. FESTI. 3. OPTATI. 4. IANVAR. Egy lámpa talpán karczolatossá jelt is találtam.

Már a stylus jelenlétéből észrevehetjük, hogy a szegény munkások sorában értelmesebb s hihetőleg a műszaki vezetésre alkalmazott egyének, sőt a fabulákból, tükörből ítélve ezekhez tartozó nők is temetkezének. Ilyen kiválóbb személyek sírját külön emlékekkel díszítették fel s ásatásom rendén két szépen kifaragott női mellképet és egy szintén gondos munkára valló sírfelíratot gyűjtöttem össze. A felíratos emlék ismét női személyre vonatkozik s a töredezés formája mutatja, hogy annak mellképe az írásos sorok felett lehetett. A név görögös eredetre vall, minthogy már Traján a mai Epirusóól tömegesen áttelepíté a pirusta bányasírokat Daciába.

A felírat szövege ez:

D

P Y R K

P H I M A

Mellőzve az éremleleteket, bányászati vonatkozásokat, kísértünk meg pár vonásban az itt nyugvók műveltségi állapotának vázlatát.

Mindenekelőtt arról kell meggyőződnünk, hogy állandó községi jelleggel az idevaló telep nem birhatott. Semmi rendszeres épületsor nem mutatható ki s a castrumnak nézett földtöltést vízmedenczének kell minősítenem. A felügyelő személyzet és katonai kirendeltség csak valamivel nyerhetett a munkáshadéinál szilárdabb lakóhelyet, különben

sokkal több téglá és cserépmaradvánnyal találkozánk. Akkor is, mint napjainkban a hivatali festület a távol Zalatnán (Ampelum) találta otthonát s ide csupán a szolgálat idején látogatott ki.

Iparosok, kereskedők szintén nem köthették ide magukat; sőt a vallási szenthelyek se kapták a szokott tartós alakot. A temetkezés módjából egyenként kedélyvilágukat is megítélhetjük. A halott arcának keletre irányítása a siron túli élet és a feltámadás hitéről tanúskodik. Ezért helyezék be a lámpákat s szerelék fel a női sirokat a legszükségesebb toiletté kellékekkel. Amuletteket ugyan nem mutathatnak fel; de ilyenekre a gyakorlatban állott erős tűzvégetés után bajos is számítani. Az elégetés egyébként babonás hiedelemre vezethető vissza s hogy a halottak iránti kegyelet mily nagy mértékben ki lehetett fejlődve, azt nemcsak az itt-ott jelentkező emléktárgyak jelenlétéből, de a sirok gondos és méreletszerű elkészítéséből s főleg a külső megjelölésből (sirdomb, kőrakás, sírfelirat és egyéb emlék) is következtethetjük. E faragványos emlékeket távol Gyulafehérvártól éjszakra Magyar-Igen mellől szállíták fel ide, úgy hogy már e körülmény is arra felé vezető rendes közlekedési út mellett bizonyít.

A magasabb hegyi regioba eső bányatelep és temetője minden hihetőség szerint a Zalatna helyén állott Ampelum tartozékait képezheté, honnan számos felírás őrzé meg a bányászat emlékét. Napjainkban a zalatnai néven ismeretes bányászat nagy részben szintén a Korábia hegy körül foly, melynek éjszaki oldalán a Péter Pál nevű nagyobb társulat foglal helyet s mely hegyben számos kisebb vállalkozó próbál még szerencsét. E bányák sok helyen érintik a római vájatokat. A Korábiától nyugotra a Botesiu hegynyúlványon Anna Jakab bánya egészen újabb keletű s csak 1801-től van művelés alatt. Az itt említésbe hozott római bányászok tehát a Korábiát aknázták.

Téglás Gábor.

Egy XVII-ik századbéli számloló könyv.

Egy XVII-ik századbéli számvető könyvecskéről akarok szólni. A kis 32-ed rétfű könyvecske Lócsén, Brewernél nyomódott 1696-ban. Szabó Károly nem említi a „Régi magyar könyvtár“-ban. A könyvecske nyelvtörténeti adatai, mindössze sem sok, nincsenek meg a Ny Szót.-ban sem, a miből bátran következtethetni hogy e művecskét a tudós szerkesztők nem ismerték. Külömben azt hiszem, hogy e könyvecske eddig teljesen ismeretlen, még pedig nem más, mint az 1614-ben kiadott Practica arithmetica ismeretlen kiadása.

A kezemben levő példánynak hiányzik a cím lapja, de szerencsére a könyvhöz függelékképpen egy másik könyvecske is van csatolva, a melynek címlapja ez: „Számvető-Tabla, Melly szerint az fel-emelt 18 Graiczárosok 17 Graiczára redukáltattanak, ött darabot egy Vetésre számlálván. Es Az IV.

Graiczárusok 7. Graiczára. Ött darab egy Vetésre computáltván. Német Forintra és Graiczárookra vetvén, Lötzen. Brewer Samuel által 1696. Esztend.“

Ez a címlap az előző könyvecskének véglapjával egy íven van nyomtatva, s így ki van zárva az a lehetőség is, hogy az utóbbi rész az előzőhöz később csatoltatott volna. Külömben semmi ok sem szól az ellen, hogy e két könyvecske ne egyszerre nyomódott volna. A nyomás jelleme s a papiros mindkét könyvnel egy és ugyanaz.

Maga a könv számvető, s nagyobb része csupa számmal van teleírva. Szöveggözlés csakis az első 9 oldalon van. Ennek a kilencz oldalnak a nyelvtörténeti adatait mutatom be.

Az előszó, mert hisz ez az a kilencz oldalnyi szöveg közlés, szól e művecske: „E' Számvető Könyvnek Hasznáról.“ Itt példák közöl a szerző arra nézve, mikép kell a könyvet használni, mennyit kell összesen fizetni, ha az ember ennyi meg ennyi darabot ennyin vagy annyin vesz. Miután pedig hat példában szóval megmutatta, mikép kell a könyvet használni, előadja „A' mértékeknek közönséges Resolutiojá“-t, „Arany és Ezüst mértéki“-t, „Az Marháknak közönséges Resolutiojá“-t, „Mindenféle Arany és Ezüst Pénznek Resolutiojá“-t, „Az Német Országi Pénznek Resolutiojá“-t, „Az Alsó Magyar Országi-, Az Felső Magyar Országi Pénz-t“ s végül szól „Az Interessrül.“

Van ebben a szöveggözlésben olyan adat, a mi a Ny.-Szót.-ban nincs meg, pl. a föl-pénz, de általában e példák csak növelik a Ny.-Szót. eddigi példáit. Megemlítésre méltó a harmadik személyű birtokos rag ebben: rendiben: rendjében, s a többes első ebben: mértéki: mértékei. Figyelemre méltó a veszek ige majdnem állandó vészek alakja, ép így vészen, léssen, tésszed és tész, téssen. A könyvecske szerint venni vagy eladni nem lehet valamennyiért, csak valamin, valamennyin.

1. Bokor: pár. „Ha vészek edgy bokor ökröt, flor. 36. den. 40. mennyi summan vehetek 20 bokrot?“ A Ny.-Szót.-ban e szó ebben a jelentésben meg van.

2. Föl-pénz: A Ny.-Szót. kétféle jelentését ismeri: 1) usura, zins; 2) arrha, angeld. A mi példáinkban e szó jelenti azt az összeget, a mi a forinton felül van. Pl. szó van 36 forint 40 denariusról. Erről a könyv azt mondja: „Számld-meg először a forintokat, azt meg-tudván, azután a föl-pénzt-is.“ „Immár keresd-meg a föl-pénzt-is.“ Föl-pénz e példákban jelenti azt a számot, a mi a forintok felett, mint egész felett van, mintha ma azt mondanók: 5 frt 60 kr., s itt a 60 kr. a föl-pénz.

3. a' holott: a hol. „Ellenében való számot a' holott 20.

találsz...“ „És tekints-meg ott a' 2050. ellenében való számot, a' holott látsz 82...“

4. marha: ár, summa, összeg. „A levél száma jedzi a marhát, mellyet vöttél.“ „Ha valami bizonyos számú marhát vagy pénzt akarsz elosztani.“ „Akarnal egyéb el-osztandó marhána k számát...“

5. megvet: kiszámít, kiszámol. „Es e' szerint egyéb példákat is könnyen megvethetsz.“

6. mindjárást: statim, mindjárt. „Fordítsad azért mindjárást az 50-dik levelet.“

7. nyereség: összeg, ár. Ennyi az eladott selyemnek a' nyeresége.

8. renddel: sorban. „Számldad renddel alá.“

9. század: oldal, levél (könyvoldal). Ez a jelentése a szónak legvilágosabban van meg e helyen: „Menny a' tizenhetedik században, s olvasd azon levélnek, a vagy századnak első rendiben alá.“ „Menny a' huszadik században.“ „Ha pedig a megnevezett és felkerezett században fel nem találod.“ „Felnem találhattad a' megnevezett században.“

10. vétel: emptio, vevés nom. actionis, „Nagy haszna vagyon... Adásban tudniillik és vételben.“ Épilyen a Ny.-Szót hitel: hives-e is. A mi példánk külömben csak növeli a Ny.-Szót. példait.

A pénz nemek és sulyok osztályozását szóról-szóra közlöm a könyvecskéből:

A mértékeknek közönséges resolútiója.

1. bétsi mása tészén	100 fontot.
1. lipsiai	110 „
1. baraszlai	132 „
1. krakai	132 „
1. felső-magyar-oroszági	120 „
1. kő tészén	20 „
1. font 32 latot, avagy 2 girát.	
1. gira 16 lat. 1 lat. 3 nehézék (sic!)	
1. nehézék 3 scrupulust.	
1. scrupulus 20 gran.	

Arany és ezüst mértéki.

1. mása tészén 100 font, avagy 200 girát.
2. gira 1 font, avagy 48 karatot.
- 1 gira 16 latot, avagy 8 unciát.
- 1 unzia 2 lat., avagy 3 karatot.
- 1 karat 4 grant, avagy 12 grent.
- 1 gran 3 grent.
- 1 unzia arany 6 aranyat.
- 1 font arany 72 aranyat.

Patikáriusok mértéki.

- 1 font 12 unciát.
 1 uncia 8 drachmat.
 1 drachma 3 scrupulust.
 1 scrupulus 20 grant.
 1 uncia tézsen 2 latot.
 1 font 24 latot, a' patekarius mértéke szerint.

Az marháknak közönséges resolútiója.

1 sok tart	60 darabot
1 mandel	15.
1 duczet	12.
1 czimmer	40.
1 stiga	20.
1 kötés bőr	10.
1 bál papyros	10 kötést.
1 kötés	20 konczot
1 koncz	25 arkust
1 tonna hering	1000
1 darab töke hal	180
1 számlapos halatska, avagy plateisz.	110.

Mindenféle arany és ezüst pénznek resolútiója.

- 1 tonna arany tézsen 100 000 tallért.
 1 millio arany tézsen 10 tonna aranyat.
 1 gira latú arany 92 tallért.
 3 mark lübisch 1 tallért.
 1 angliai és hollandiai font 1 tallért.
 1 mark lübisch 2 mark daniai, avagy egy lengyel forintot.
 1 franczai pistol 4-fél tallért.

Az Német Országú pénznek resolútiója.

- 1 tallér 36 garast tézsen, avagy 20 graiczárt. Item: Más-fél frtot.
 1 garas 3 graiczár.
 1 graiczár 4 pénzt.

Az lengyel országú pénz.

- 1 forint tézsen 30 garast.
 1 garass 3 selinget.
 1 tallér 3 forintot.
 1 dutka 3 garast.
 1 Poltura*) más-fél garast, avagy 6 pénzt.

*) Poltura a szövegben négyszer potura-nak van írva. Olv. pótúra.

Az Alsó-Magyar-Országi pénz.

- 1 forint 100 körmecki pénzt. vagy 20 császár garast.
 1 tallér más-fél forintot.
 1 császár garass 5 pénzt.
 1 pénz 2 batkát.
 1 batka 2 fillért.
 1 Felső-Magyar-Országi forint 80 körmecki pénzt.

Az Felső-Magyar-Országi pénz.

- 1 tallár (sic!) 60 polt. 180 pénz.
 1 forint 100 pénz.
 1 poltura 3 pénz.

Az Interessrül.

100 tallérnak két esztendeig való jövedelme 6 tallér.

500-nak 30 fillér. 1000-nek 60 tallér.

Egy tonna aranyának 6000 tal. 1000 tallér 16 esztendőben és 8 hónapban hoz más 100 tallért, melyet hívnak alterum tantumnak. Ezután superinteresse.

Az ide kiirt pénznemek és mértékek jegyzéke az eredetivel szóról-szóra megegyezik, s a milyenek a batka, bál papiros stb., szinte növelik a Ny.-Szót. példáit.

Melich János.

— **A kolozsvári m. k. F. J. t. egyetem könyvtárának szak-czímjegyzékéből** megjelent az I. kötet, mely a bölcséleti szak-körbe tartozó művek czímeit tartalmazza és pedig 6625 művét 13,249 kötetben és 27 térképét 428 darabban, XVIII. és 428. lapon. A könyvek XV. szakcsoportba vannak osztva s azokon belül a szerzők neve vagy főczímzavaik szerint betűrendben vannak elősorolva, könyvészeti körülírással és jelző számokkal ellátva s a kötet végén a használatot megkönnyítő név- és tárgymutató van. A kötet elé Ferenczi Zoltán dr. igazgató előszót írt, melyben érdekesen tünteti fel a könyvtár fejlődésének történetét. A könyvtár magva a régi jogakadémiai könyvtárból áll, a mely azonban az egyetem alakulásakor mindössze 1639 kötetre terjedt. Lényegesebb volt ennél a Benigni-féle könyvtárnak Kolozsvárra került tekintélyes része 6339 kötetben és füzetben. Ezekhez járult az orvos-sebészeti tanintézet könyvtára és a volt kir. fő kormánybiztosi könyvgyűjtemény. Az összes 8600 kötetnél többre nem igen tehető. A könyvtár azóta leginkább az évi dotatióból és ajándékozásokból gyarapodott, a melyekhez újabban a n.-szebeni jogakadémia könyvtára járult. Az egyetemi könyvtár köteteinek száma jelenleg mintegy 32,916. Egyesítve van ezzel az Erdélyi Múzeum-Egylet sokkal nagyobb könyvtára, melylyel együtt a két könyvtár meghaladja a 100,000 kötetet.

A könyvtár szak-czímjegyzékéből már 1892-ben is megjelent egy kötet, a II-ik, mely a jogi szakkörbe tartozó műveket tartalmazza, 4408 művet 9183 kötetben. A következő kötetek is munkába vannak véve s megjelenésük csak idő kérdése. Az eddig megjelent szakczímterek b. e. Szabó Károly igazgató, dr. Lindner Gusztáv egyetemi tanár, Zilahi Kiss Béla volt és dr. Gyalui Farkas jelenlegi könyvtártsisz munkái alapján készültek, melyek a könyvtár használhatóságát minden esetre nagyon megkönnyítik.

— **A besztercei levéltár okleveleinek jegyzéke** (Urkunden-Regesten aus dem alten Bistritzer Archive) II. részét adta ki ez évben dr. Berger Albert tanár, levéltárnok. Az I. rész, mely 1203-tól 1490-ig öleli fel a levéltár anyagát, tavaly jelent meg (túzetesen ismertettük); a II. 1491-től 1516-ig terjed s 355–625 számig terjedő oklevelek rövid kivonatát tartalmazza, német nyelven. A besztercei levéltár gazdagsága első sorban a város, s az erdélyi szászok, másodszorban az egész Erdély történetére is általánosságban eléggé ismeretes, de tulajdonképi közkinccsésé csak most fog válhatni, miután dr. Berger e kitűnően szakképzett ügybuzgó levéltárnok a levéltár anyagát rendbe szedte, az okleveleket kivonatozza, azokat kiadja a történetírók és kutatók eléggé megbecsülhetetlen hasznára.

— **Tóth Edéről** folyóiratunk munkatársa, szakosztályunk tagja Pap Károly egy élénken és melegséggel írt munkát adott ki, mely híven jellemzi Tóth Edét, a gyermeket, a deákot, a kereskedő-segédet, a vándorszínészt s végre a „Falurossza“ íróját. Részvétellel kísérik Tóth Edét pályafutásában, szinte érezzük a szenvedéseket, melyeken keresztül ment. Pap Károlyt méltó elismerés illeti munkájáért. Adatait sem másodkézből, hanem a költő nejétől, barátaitól, rokonaitól kapta s felhasználta az eddig Tóth Edéről megjelent életrajzokat, apróságokat. A füzethez Tóth Ede arcképe is mellékelve van. Kiállítása Gombos és Sztupjár nyomdáját dícséri. Ára ismeretlen.

Folyóiratok.

— *A Budapesti Szemle*, a M. Tud. Akadémiának Gynlai Pál által kitűnően szerkesztett folyóirata jul. füzetében nagyérdekű ismertetést olvasunk *A szlavonai magyarokról* (történetük, néprajzuk, nyelvjárásukról) Balassa Józseftől. — *Szabó Jenő* Baross Gábor rendszere és művei felett mond kegyetlen bírálatot, melyet az aug. füzetben Tisza István kellő értékére szállit alá. — *Hasdeu B.* Stratum és substratum, a Balkán félsziget geneológiája cz. műve következik azután *Román Sándor* magyar fordításában, a melyről a híres román sovínista tudós collegái magok is azt tartják, hogy azt a román nemzeti hiúságnak tetszelgés okáért, nem tudományos meggyőződésből írta. Hogy a történeti igazsággal keveset törődik s azzal sokszor homlokegyenest összeütközik, kimutatta *Marczali H.* „néhány történeti észrevétel Hasdeu tanulmányára“